

Posudek bakalářské práce Michaely Mrňousové „Úspěšné ženy, skloubení kariéry a rodinného života“

Michaela Mrňousová si pro svou bakalářskou práci vybrala zajímavé téma, kterému je v rámci genderových studií v zahraničí věnována značná pozornost, především v souvislosti s politikou rovných příležitostí žen a mužů na pracovním trhu. Pojetí teoretické části tomu odpovídá a empirický výzkum také. Nicméně text působí poněkud uspěchaně a nehotově, což podstatně snižuje jeho úroveň. Je zde sice evidentní potenciál napsat kvalitní práci, ale bohužel není naplněn.

Na úvod musím konstatovat, že by si práce zasloužila mnohem více času na finální úpravy a editaci. Je v ní příliš překlepů a dalších gramatických problémů. Jen pro příklad: str. 2 „...jelikož si uvědomují, že pro pochopení společenským vztahům; Poznámka 5. „Příslušnost k pohlaví je představuje jeden ze...“; str. 5 „Pro ženy je tedy vzhledem k jejich sociálnímu statusu a samozřejmě institucionálních a jiných omezení...“; str. 8 „...se zaměstnavatelé domnívají...a proto ho nepřijme“; str. 14 „tato činnost...je přesouván...“; str. 22 „Empirická část je členěna v podobně jako teoretická část...“; str. 24 „...ta postupně přecházela k otázkám týkající se...“; str. 25 „zaměřila jsem se na ženy starší 40 let jsem se zaměřila...“; str. 37 „Otázkou je do jaké míry je, aby doma bylo uklizeno a a důležité...“; str. 41 „...v rámci které je tím, kdo klade své kariérní ambice na druhé místo, je muž“ atd. Není mi také jasné, proč autorka někdy používá tvary jako „genderový“, ale jindy přídavné jméno „gender“ neskloňuje (viz str. 17 první odstavec vs. poznámka č. 16). Vedlejší věty musí mít věty hlavní (str. 49 „Ačkoliv si evidentně v rodině nejsou schopné prosadit dělbu práce podle svých představ.“).

Práce místy postrádá jasné členění. Například teoretická část obsahuje podkapitulu 1.1. Vymezení pojmů, kde jsou však vymezeny pouze pojmy z oblasti genderových studií. Autorka následně vymezuje další pojmy i v rámci jiných podkapitol na stejné úrovni (1.2. Zaměstnání) a na podřazené úrovni (1.2.1. Kariéra, 1.2.6. Prorodinná opatření, 1.3.3. Rodina atd.). Minimálně název podkapitoly 1.1. je tedy zavádějící. Kapitulu 1.3.3. by také bylo vhodnější nazvat nějak jinak než Strategie, protože není zřejmé, jaké strategie má autorka na mysli. Není mi také jasné, proč nezmiňuje typologii rodin v teoretické části a nechává ji až do empirické části? Někde jsou navíc problémy s přechody, které by čtenáře a čtenářky orientovaly (např. přechod k podkapitole 1.2.). Jednotlivé kapitoly na nejvyšší úrovni (Úvod, Teoretická část...) je vhodné začínat na nové stránce.

Přejdu-li k diskusi teoretických východisek, nemohou si nevšimnout, že parafráze se někdy velmi blíží konkrétním citacím v textech, ze kterých autorka čerpá. To pak zřejmě vede například k tomu, že přebírá i nesprávné gramatické tvary (viz již zmíněná str. 2 „...jelikož si uvědomují...“). Převzaté argumenty jsou navíc někdy prezentovány

jako kategoričtější než je tomu v originále (opět str. 2 „Veškeré výzkumy byly prováděny muži...Gender byl posuzován pouze v rámci sociologie manželství.“ vs. „Většinu sociologických výzkumů prováděli muži...Gender byl považován za významnou analytickou kategorii jen v omezeném okruhu sociologických subdisciplín, jako je sociologie manželství a rodiny...“ (Renzetti a Curran, 2003, s. 31).

Pokud jde o prezentaci teoretických argumentů, zdá se, že se autorce genderová perspektiva někdy smrskává jen na ženy, jako když v podkapitole 1.2.1. píše, že: „Tradice a předsudky jsou pro většinu žen významným faktorem při výběru zaměstnání“ (str. 5), bez toho že by zmínila, že stejné je to samozřejmě i u mužů. Někdy také zaměňuje příčiny s důsledky. Například když na str. 6 píše, že: „Důsledkem této segregace je, že ženám bývá přisuzována menší míra samostatnosti, kvalifikace či inteligence oproti mužům.“ Podle literatury je tomu přesně naopak. Jindy představované a velmi relevantní koncepty diskutuje jen ve zkratce a neúplně jako například sexuální obtěžování na str. 9.

Autorka má obecně problémy s udržení konzistentního toku argumentu a s řadou dalších aspektů akademického psaní. Odstavce někdy obsahují nesouvisející věty (např. str. 5 poslední věta v posledním odstavci nesouvisí s hlavním argumentem; podobně první věta v posledním odstavci na str. 7 či druhá polovina odstavce na str. 13; poslední odstavec úvodu podkapitoly 1.2.; čtvrtý odstavec v podkapitole 1.2.2. do toku argumentu vůbec nezapadá; podobně je tomu s druhým, třetím i čtvrtým odstavcem na str. 7, u kterých není jasná souvislost; atd.). Autorka má též tendenci opakovat stejné argumenty, jako když ve dvou odstavcích podkapitoly 1.2.1. opakuje jinými slovy stejný argument, že pod pojmem kariéra rozumíme pohyb vzhůru v rámci sociální stratifikace. V následující podkapitole 1.2.2. zase v prvním a třetím odstavci tvrdí, že trh práce je strukturován podle genderu. První věty v podkapitolách 1.3.3. a 1.3.4. také říkají jinými slovy totéž a v textu se v různých podkapitolách opakuje v různých variacích argument, že ženám a mužům jsou na základě genderových stereotypů přisuzovány určité vlastnosti a schopnosti (např. str. 6, 8, 9, 10, 14), jenž je sice z hlediska práce zásadní, ale snad jej není tolikrát opakovat.

Autorka někdy začíná podkapitoly pro mne dost nepochopitelně, jako když například podkapitolu 1.2. Zaměstnání otevírá tématem neplacené práce nebo kapitolu 1.2.1. Kariéra diskutuje implikací úspěchu žen v zaměstnání a v následujícím odstavci přechází k definici pojmů zaměstnání a kariéra. Vhodnější by bylo odstavce přehodit. Navíc je většina podkapitoly 1.2. věnovaná diskusi jiných témat než zaměstnání.

Narazil jsem i na některé problematické argumenty. Například, že „nejčastější strategií v rámci české společnosti z hlediska skloubení rodinné a pracovní sféry je pro ženy obecně nástup v určitém věku na mateřskou, posléze rodičovskou dovolenou“

(str. 15). Myslím, že tato volba není o skloubení rodinné a pracovní sféry, ale o opuštění jedné pro druhou.

A tak by se dalo pokračovat. Obecně se tedy domnívám, že by si teoretická část zasloužila ještě minimálně jedno přepsání, aby byly tyto problémy „vychytány“. Bohužel si autorka nedopřála dost času, aby tak mohla učinit.

Úvod empirické části autorka pojala lépe. Pozitivně hodnotím poměrně zevrubnou diskusi zvolené metodologie, která nabízí přínosné vhledy autorčina přemýšlení o vlastním výzkumu, zvláště pokud jde o průběh rozhovorů. Oceňuji také snahu využívat při analýze koncepty nastíněné v teoretické části.

Prezentované schéma rozhovoru je poměrně ambiciózní a jde nad rámec původní sady otázek, které se mnou autorka konzultovala. Překvapuje mne také, že autorka nepoužívala při analýze rozhovorů kódování, protože se tak ochudila o přínos jedné ze základních technik využívaných při analýze rozhovorů, která umožňuje identifikovat smysluplná data a připravit si půdu pro interpretaci a vyvozování závěrů.

Pokud jde o vlastní výzkum, má povětšinou popisný charakter a využívá konceptů a taxonomií převzatých od jiných autorů (např. Možný, Hakim, Maříková, Hochchild atd.). To je u kvalitativního výzkumu dost omezující, protože se tak pohybuje pouze v rámci známého a neotevívá se možnosti přijít na nové souvislosti (například na jiné genderové či individuální strategie). Na druhou stranu, autorka někdy konstatuje, že přejaté taxonomie nejsou vyčerpávající (např. str. 41 Možný) či s autory/kami polemizuje (např. str. 42 Hakim). Prokazuje tím, že jen slepě nepřejímá názory „autorit“, ale že je schopna se nad nimi kriticky zamyslet. Tematizuje také některé rozpory ve výpovědích respondentek (např. str. 49).

Vzhledem ke zmíněným skutečnostem a omezením odvedla Michaela Mrňousová průměrnou práci. Nicméně, práce splňuje požadavky kladené na bakalářskou práci a navrhuji počet bodů 21.

Ing. Petr Pavlík, Ph.D.

5.9.2007

Vedoucí práce